

Valstybės teatro garbės ženklas: istorija ir apdovanojieji

Eduardas Remecas

Lietuvos nacionalinis muziejus, Arsenalo 1, LT-01143 Vilnius

El. paštas: remecas@yahoo.de

Straipsnyje nagrinėjama tarpukario Lietuvoje įsteigto Valstybės teatro garbės ženklo istorija. Nors apie šį ženklą buvo ne kartą rašyta, taip pat jis įkomponuotas ir į Auksinį scenos kryžių (teikiamas nuo 2004 m.), tačiau žinių apie jį buvo labai mažai. Straipsnyje atskleista šio ženklo įsteigimo data, jo dailininkas, pateikiamas apdovantų asmenų sąrašas bei kita su juo sietina informacija.

RAKTAŽODŽIAI: Valstybės teatras, Latvijos nacionalinis teatras, garbės ženklas, apdovanojimas, aktorius

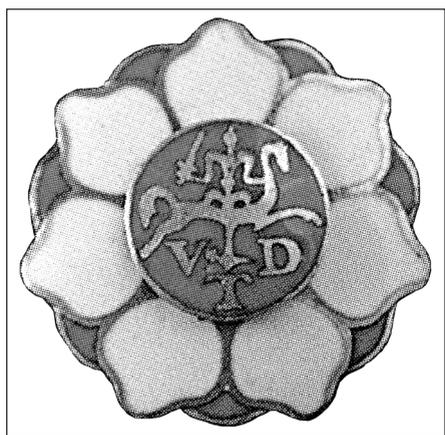
ĮVADAS

Kiekviena savarankiška pasaulio šalis turi įsteigusi savo šalies valstybinius apdovanojimus. Ne išimtis ir Lietuvos Respublika. Mūsų šalies valstybiniai apdovanojimai yra Vytauto Didžiojo ordinas ir medalis, Vyčio Kryžiaus ordinas ir medalis, Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordinas ir medalis, ordinas ir medalis „Už nuopelnus Lietuvai“, Žūvančiųjų gelbėjimo kryžius, Sausio 13-osios atminimo medalis, Šaulių žvaigždė ir medalis bei jau nebeteikiami Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medalis, Lietuvos nepriklausomybės medalis bei Dariaus ir Girėno medalis. Be valstybinių, šiandien Lietuvoje yra labai daug įvairių kitų apdovanojimų, steigiamų ministerijų, savivaldybių, įstaigų, draugijų, sporto klubų ir įvairiausių kitų organizacijų. Visi šie ženklai vadinami žinybiniais apdovanojimais. Tokie apdovanojimai gali turėti laipsnius, skirtis nešiojimo tvarka – pakabinami ant kaklo, prisegami švarko atlake ar prisegami ant krūtinės. Labai dažnai didesni žyminiai ženklai yra gaminami kartu su miniatiūromis, kurias apdovanojamam asmeniui daug patogiau nešioti. Vienas tokių yra ir aukščiausias Lietuvoje teatro apdovanojimas – Auksinis scenos kryžius (1 pav.)¹. Šis apdovanojimas pirmą kartą buvo įteiktas 2004 m., autore įvardijama Rūta Ničajienė. Auksinis scenos kryžius – nusklembtais šonais rombas, ant kurio uždėtas tarpukario Valstybės teatro garbės ženklo prototipas. Šis ženklas turi raudoną juostą ir yra nešiojamas ant kaklo. Kartu su kryžiumi įteikiama ir miniatiūra, beveik identiška Valstybės teatro garbės ženklui. Vienintelis skirtumas tarp senojo ir naujojo ženklo, kad naujajame nebeliko trijų raidžių – VTD (Valstybės dramos teatras). Nors Auksiniame scenos kryžiuje yra panaudotas senojo Valstybės teatro ženklo vaizdas, jo autorystės priskyrimas vien tik Ničajienei yra neetiškas, nes tarpukario Lietuvoje sukurtas Valstybės teatro ženklas taip pat turi savo autorių. Tik šio ženklo autorius iki šiol buvo pamirštas, kaip pamiršta ir visa Valstybės teatro garbės ženklo istorija.

1 *Auksinis scenos kryžius*. Prieiga per internetą: http://lt.wikipedia.org/wiki/Auksinis_scenos_kry%C5%BEius

1 pav. Auksinis scenos kryžius

2 pav. Valstybės teatro dramos garbės ženklas. I laipsnis. Įteiktas prezidentui A. Smetonai. Ø 20 mm (iš Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus rinkinio)

Po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo pirmą kartą apie Valstybės teatro garbės ženklą išgirdome 1990 m., kai jo atvaizdas buvo publikuotas ant knygos „Kauno valstybinis akademinis dramos teatras, 1920–1990“ viršelio². Tačiau apie patį ženklą knygoje jokios informacijos nebuvo pateikta. Išsami ženklą išvaizda aprašyta Algimanto Astiko 1993 m. išleistame Lietuvos ordinų, medalių ir ženklelių kataloge³. Katalogo autoriui ženklą priklausomybę kėlė abejonių. Jis pastaboje pažymėjo, kad „ar šis ženklelis tikrai buvo Valstybės dramos teatro, nustatyti nepavyko“⁴. 1998 m. Trakų salos pilyje buvo surengta paroda „Lietuvos valstybinės heraldikos raida“, kurioje be įvairių daiktų buvo eksponuotas ir Valstybės dramos teatro ženklas iš Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus rinkinio (2 pav.). Išleistame parodos kataloge ženklas buvo aprašytas kaip Valstybinio dramos teatro garbės nario ženklelis ir datuotas 1922–1925 m.⁵ Po metų išleistoje Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus numizmatikos skyriaus rinkinių knygoje ženklas buvo dar kartą publikuotas⁶. Aprašant ženklą nurodoma, kad tai Valstybės dramos teatro garbės nario ženklelis, įteiktas prezidentui Antanui Smetonai. Taip pat nurodoma, kad dailininkas nežinomas, bei pateikta ženklą data – 1930 m., manant, kad jis buvo įteiktas Smetonai švenčiant teatro dešimtmetį⁷. Dar po dvejų metų pasirodo Viliaus Kavaliausko knyga, skirta 1918–1940 m. Lietuvos Respublikos ordinams ir medaliams, kurioje prie pusiau valstybinių organizacijų apdovanojimų buvo publikuotas ir Valstybės dramos teatro ženklas⁸. Knygoje ži-

2 *Kauno valstybinis akademinis dramos teatras, 1920–1990* 1990.

3 Astikas 1993. 37: 263.

4 Ten pat.

5 *Lietuvos valstybinės heraldikos raida* 1998. 37: 12.

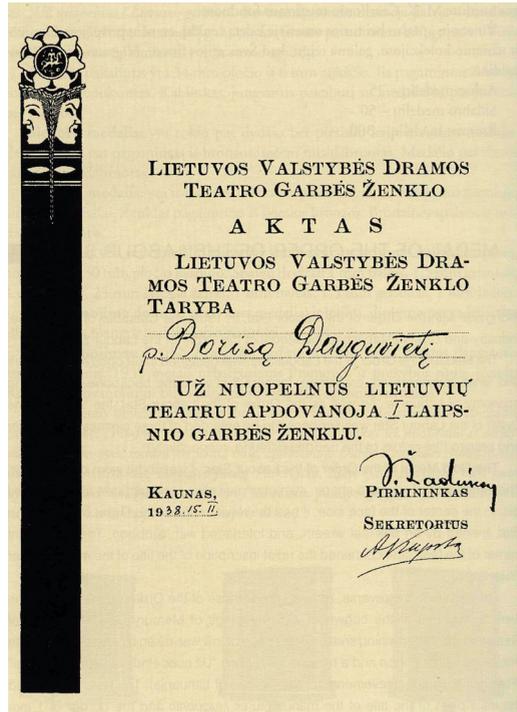
6 Verkeliene 1999. 12: 121, 128.

7 Ten pat: 121.

8 Kavaliauskas 2001: 398.

nių apie ženklą pateikta labai mažai – vos vaizdas ir aktas (diplomas), įteiktas Borisui Dauguviečiui (1885–1949) 1938 m. vasario 15 d. (3 pav.). Išsamesnės informacijos apie Valstybės dramos teatro ženklą per pastarąjį dešimtmetį nebuvo. Iki šiol paskelbta informacija neatsako į daugelį kylančių klausimų.

Šio straipsnio tikslas – nustatyti Valstybės dramos teatro ženklą paskirtį, įsteigimo datą, įvardinti ženklą sukūrusį dailininką, nustatyti ir paskelbti ženklą apdovanotųjų sąrašą bei įvardinti galimas ženklą įsteigimo ir sunykimą priežastis. Straipsnio pagrindiniai šaltiniai yra tarpukario Lietuvos, Latvijos ir Estijos spauda. Tuometinėje spaudoje buvo pateikta gana daug vertingos informacijos, o Lietuvos literatūros ir meno archyve, kuriame saugomos Kauno valstybės teatro 1920–1940 m. archyvinės bylos, informacijos apie teatro ženklą nėra.

3 pav. Valstybės teatro dramos garbės ženklą, įteikto B. Dauguviečiui, aktas (iš V. Kavaliausko knygos)

Valstybės dramos teatro garbės ženklą istorija

Pirmąsias žinias apie Valstybinio teatro garbės ženklą tarpukario Lietuvos spaudoje randame 1937 m. Tų metų vasario 25 d. į Kauną atvažiavo latvių teatralai – Latvijos nacionalinio dramos teatro direktorius Artūras Berzinšas (Arturs Bērziņš, 1882–1962), to paties teatro dramaturgas Valdemarą Zonbergas (Sauleskalns, 1905–1973), režisierius Janis Lejinšas (Jānis Lejiņš, 1899–1990) ir teatro artistai: Alize Brechmane (1886–1981), Reinis Parnickis (Parņickis, 1891–1942), Berta Rumniece (Rūmniece, 1865–1953) ir Ūkininkų dramos teatro direktorius Peteris Ašakas (Pēteris Ašaks, 1880–1942). Visiems jiems už ypatingus nuopelnus teatro dramos meno srityje tą pačią dieną Valstybiniame teatre buvo įteikti Lietuvos valstybinio teatro garbės ženklai⁹. Berzinšas ir Rumniece gavo auksinius, o visi kiti sidabrinčius garbės ženklus¹⁰. Pažymėtina, kad viena iš žinučių pradedama sakiniu: „Latvių dramos artistai jų revizito metu Kaune pirmieji apdovanoti mūsų teatro garbės ženklais.“¹¹

9 *Atvyko latvių teatralai 1937; Latvijas teātra mākslinieku viesošanās Kaunā 1937.*

10 *Mūsų teatro dovanos latviams 1937.*

11 Ten pat.

1937 m. gegužės 11 d. Valstybiniame teatre buvo surengtos iškilmės, skirtos pažymėti Konstantino Glinskio (1886–1938) sceninio darbo 30-mečiui. Teatro direktorius Viktoras Žadeika (1892–1972) „apdovanojo jubiliatą [Glinskį] naujuoju, ligi šiol dar niekam iš gyvųjų neįteigtu dramos teatro garbės ženkle I-ojo laipsniu“¹². Toks pat ženklas buvo įteiktas ir jubiliatą sveikinusiam Lietuvos mėgėjų klijavimo teatro Peterburge organizatoriui Antanui Jasūdžiui (1878–1963)¹³. Jubiliejinio vakaro metu Glinskis buvo apdovanotas ir Vytauto Didžiojo III-ojo laipsnio ordinu. Apie šį svarbų faktą Glinskio biografijoje šiandien yra pamiršta, o minimas tik DLK Gedimino III-ojo laipsnio ordinas, įteiktas 1931 m.

1938 m. apie Valstybės dramos teatro ženklą buvo rašyta dar daugiau. Viename iš straipsnių minima, kad vasario 16 d. Valstybės teatro rūmuose įvyko iškilmingas Dramos artistų garbės ženkle tarybos posėdis, kurį atidarė tos tarybos pirmininkas direktorius Žadeika¹⁴. Toliau straipsnyje rašoma, kad iki šiol garbės ženklu buvo apdovanoti tik 3 lietuvių teatro veikėjai (a. a. Vaičkus, Glinskis ir Peterburgo tautinės scenos žymus veikėjas Jasūdis) ir 8 latvių Nacionalinio teatro menininkai¹⁵. Taip pat sužinome, kad Taryba nutarė prašyti priimti Dramos garbės ženkle aukščiausiąjį laipsnį Respublikos prezidentą Smetoną (1874–1944). Šis ženklas prezidentui buvo įteiktas tik spalio 27 d.¹⁶ Pažymėtina, kad taryba Smetoną įrašė apdovanotu pirmuoju iš eilės – 1937 m. vasario 16 d.¹⁷ Be to, buvo nutarta ženklu apdovanoti daug teatro nusipelnusių asmenų. Straipsnyje pateiktos visų asmenų pavardės bei nurodyti ženkle laipsniai. Iš viso apdovanoti 36 asmenys: I-ojo laipsnio ženklu – 26, II-ojo – 10 asmenų (žr. priedą). Pranešime randame ir dar vieną labai svarbią žinutę – „ženkle II laipsniu apdov. ir ženkle projekto autorius art. B. Lukošius“¹⁸. Vadinas, Valstybės teatro dramos garbės ženkle autorius yra Balys Lukošius (1908–1987). Šiandien tuometis Valstybės teatro aktorius mums geriau yra žinomas kaip Vilniaus lėlių teatro įkūrėjas (įk. 1958 m.). Tačiau jis, vaidindamas teatre, kartu mokėsi ir Kauno meno mokykloje (1934–1940), iš kurios nuolat buvo šalinamas dėl nesumokamo mokesčio už mokslą¹⁹. Apie apdovanotuosius Valstybės teatro ženklu pranešė ir daugelis kitų spaudos leidinių, tačiau juose buvo minėtos jau ne visos pavardės²⁰. Tame pačiame tarybos posėdyje nutarta Estijos 20 metų nepriklausomybės šventės proga (vasario 24 d.) teatro garbės ženklus įteikti keturiems Talino „Estonia“ teatro

12 L. G. 1937.

13 *Jubiliejinis Kostanto Glinskio spektaklis 1937.*

14 *Valstybės Dramos Garbės Ženklo Tarybos iškilmingas posėdis 1938.*

15 Ten pat. Aštuntojo apdovanoto Latvijos atstovo asmenybės nustatyti nepavyko. Arba spaudoje buvo pateiktas klaidingas skaičius, arba dar vienas latvis buvo apdovanotas vėliau nei septini žinomi asmenys.

16 Valstybės Prezidentui įteiktas Valstybės teatro dramos meno garbės ženklas. 1938: 5, 6.

17 Ten pat.

18 Ten pat.

19 Ramonienė 2006: 114.

20 *Apdovanojo artistus garbės ženklais 1938: 8, 10; Apdovanoti Klaipėdos Teatro aktoriai 1938; Dramos garbės ženkle... 1938; Garbės ženklai artistėms 1938.*

menininkams²¹. Tik Lietuvos spauda jų neįvardijo, o menininkų pavardes sužinome iš Estijoje leisto žurnalo „Teater“. Estijos teatro „Estonia“ direktorius Paulas Olakas (1880–1949) padėjo Lietuvos teatralams už aktoriams Paului Pinnui (1884–1949), Antsui Lauteriui (1894–1973) ir Juhanui Tõnopui (1904–1944) bei žurnalo „Teater“ redaktoriui Eduardui Reiningui (1899–1987) įteiktus apdovanojimus²². Tik kokių laipsnių ženklais šie Estijos atstovai buvo apdovanoti, lieka nenustatyta.

1938 m. spaudoje buvo išspausdinta ir daugiau straipsnių apie Valstybės teatro garbės ženklą. Tik visi jie – ne apie apdovanojimus, o apie nesutarimus ir teisinius ginčus. 1938 m. spalio 12 d. laikraštyje „Lietuvos žinios“ buvo paskelbta žinutė, kad ženklo taryba spalio 11 d. nutarimu iš buvusio teatro aktoriaus Vinco Steponavičiaus (1898–1958) atima teisę nešioti garbės ženklą ir reikalauja jį grąžinti tarybai²³. Steponavičius į tarybos nemalonę pateko po to, kai žurnale „Naujoji Romuva“ išspausdino straipsnį, kritikuojantį Valstybės teatro direktoriaus Žadeikos veiklą. Pastarasis, kaip jau žinome, kartu buvo ir garbės ženklo tarybos pirmininkas. Kaip tik tai, anot Steponavičiaus, ir lėmė, kad taryba pareikalavo grąžinti ženklą²⁴. Šiame straipsnyje nesigilinsime į kilusio konflikto priežastis, sprendimo būdus ir teismų peripetijas, o paminėsime, tik kas susiję su pačiu ženklu. Pirmiausia sužinome, kad už gautus garbės ženklus teatralai turėjo susimokėti – buvo išskaičiuojama iš atlyginimo²⁵, kad garbės ženklo tarybą sudarė jau minėtas pirmininkas Žadeika, tarybos sekretorius Aleksandras Kupstas (1898–1964) ir Petras Kubertavičius (1897–1964), ženklo taisyklės buvo patvirtintos švietimo ministro, kad ženklas gali būti atimamas pagal numatytas ženklo taisykles²⁶.

1939 m. spaudoje randame papildomą informaciją apie apdovanotuosius 1939 m. vasario 16 d.²⁷ Iš viso buvo apdovanota 16 asmenų: I-ojo laipsnio ženklu – 9, II-ojo – 6 asmenys (žr. priedą). Žinių apie apdovanotuosius 1940 m. spaudoje rasti nepavyko, tad galima būtų manyti, kad jų ir nebuvo. Tikėtina, kad 1940 m. vasario 16 d. įteikti menininkams garbės ženklus galėjo sutrukdyti tuometiniai politiniai įvykiai – II-ojo pasaulinio karo pradžia. Taip pat tikėtina, kad priežastis galėjo būti ir pačiame Valstybės teatre vykę pokyčiai. Nuo 1939 m. gegužės 1 d. Valstybės teatro direktoriumi tapo su teatru nesusijęs asmuo – astronomas Antanas Juška (1902–1985), Kauno 5-osios gimnazijos direktorius ir mokytojas. Iki to laiko teatru vadovavęs Žadeika kartu buvo ir teatro garbės ženklo tarybos pirmininkas. Tad vieno iš svarbiausių (gal net pagrindinio) garbės ženklo steigėjų pasitraukimas galėjo sąlygoti ir Valstybės teatro garbės ženklo įteikimo pabaigą.

21 *Valstybės Dramos Garbės Ženklo Tarybos iškilmingas posėdis* 1938.

22 *Leedu Draamateatri teenetemärgid eesti teatritegelasile* 1938.

23 Kupstas 1938.

24 Steponavičius 1938; *Laiškai redakcijai* 1938.

25 Ten pat.

26 *Garbės ženklo atėmimas neįžeidžia žmogaus* 1939.

27 *Apdovanoti teatro garbės ženklu* 1939: 5, 185; *Apdovanojo dramoms garbės ženklu* 1939.

Apibendrinimai ir išvados

Akivaizdu, kad ženklelis, raudoname fone vaizduojantis baltą gėlės žiedo vainiklapį su raudonos spalvos centrine dalimi, ant kurios pavaizduotas stilizuotas raitelis, ir po juo esančios raidės VTD yra Valstybės dramos teatro garbės ženklas. Šis ženklas įsteigtas ne 1930 m., kaip buvo manoma iki šiol, o 1937 m. Pirmieji šiuo ženklu buvo apdovanoti Latvijos teatralai (1937 m. vasario 25 d.), ženklo įsteigimo data – 1937 m. vasario 16 d. Ši diena tapo tradicine teatralų apdovanojimų diena. Pirmasis pagal sąrašą garbės ženklu apdovanotas prezidentas Smetona (nors įteikta tik 1938 m. spalio 27 d.). Garbės ženklas buvo dviejų rūšių – I-ojo laipsnio (arba auksinis) ir II-ojo laipsnio (arba sidabrinis). Vizualiai šie ženklai skyrėsi pagal raitelio, raidžių ir apvadų metalo spalvą – geltona arba pilka. Moterims skirti ženklai buvo gaminti su žiogeliu, o vyrams – su sraigteliu. Ženklo projekto autorius – Lukošius. Nors ženklas ir buvo apdovanojimas, bet už jį Valstybinio teatro darbuotojams tekdavo susimokėti²⁸. Nuo 1937 iki 1939 m. šiuo ženklu galėjo būti apdovanoti 68 teatru nusiipelnę asmenys: Lietuvos – 56, Latvijos – 8, Estijos – 4. Pažymėtina, kad apdovanojimų galėjo būti ir daugiau. Pavyzdžiui, kaip nurodo Kavaliauskas, Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus fonduose yra saugomas režisieriaus Boriso Dauguviečio (1885–1949) garbės ženklo aktas, kuriame įrašyta data – 1938 m. vasario 15 d.²⁹ Tačiau tikroji Dauguviečio apdovanojimo teatro garbės ženklu diena – 1938 m. kovo 10 d., kai buvo švenčiamas jo sceninės veiklos 30-metis³⁰. Tad Dauguvietis, kaip ir prezidentas Smetona, į apdovanojimo raštą buvo įrašytas atgaline data. Tikėtina, kad nutrūkusį Valstybės teatro garbės ženklių įteikimą 1940 m. vasario 16 d. sąlygojo vieno iš svarbiausių, o gal ir pagrindinio, garbės ženklo steigėjo Žadeikos pasitraukimas. Teatro garbės ženklo įsteigimą galėjo lemti ir analogiškas ženklas Latvijos nacionaliniame teatre. Vadinamaisiais Latvijos nacionalinio teatro ordiniais „Garbės žvaigždė“ (*Nacionālā teātra goda zvaigzņi*) pirmieji Lietuvos teatralai buvo apdovanoti dar 1931 m.: tuometis teatro direktorius A. Oleka-Žilinskas, buvę direktoriai J. Savickis, A. Sutkus, dramaturgas L. Gira ir šeši artistai – O. Rymaitė, A. Vainiūnaitė, K. Glinskis, P. Kubertavičius, J. Petrauskas, V. Dineika³¹. 1936 m. kovo 25–26 d., kai Lietuvos teatralai svečiavosi Rygoje, Latvijos nacionalinio teatro garbės ženklai buvo įteikti naujajam dramos teatro direktoriui V. Žadeikai, dramaturgui P. Vaičiūnui ir žurnalistams Justui Paleckiui bei Vincui Kernešui³². Latviškasis teatro apdovanojimas, nors ir pavadintas ordinu, išvaizda buvo panašesnis į ženklelį. Jį galėjo gauti ribotas

28 Tarpukario Lietuvoje iki 1937 m. rugsėjo 4 d. už valstybinius apdovanojimus taip pat tekdavo susimokėti (*Vyriausybės žinios* 1937. 585: 1).

29 Gaila, tačiau apie tokio ženklo ir diplomo egzistavimą Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus darbuotojai nieko nežino.

30 *Biržuose viena gatvė bus pavadinta Dauguviečio vardu* 1938.

31 *Latvių Nacionalinio teatro ordinai mūsų teatro darbuotojams* 1931; L. N. 1931.

32 Brazilius 1936; *Māksla vieno brālū tautas. Lietuvas teātra darbinieki – Nacionālā teātra goda biedri* 1936.

kiekis asmenų, apdovanojamiems kartu buvo išduodamas ir diplomas. Speciali taryba, kuri pagal carinės Rusijos pavyzdį vadinta kapitula, Latvijos Nacionalinio teatro apdovanojimais iki 1931 m. buvo apdovanojusi Lietuvos Respublikos prezidentą A. Smetoną ir švietimo ministrą³³, matyt, Konstantiną Šakenį (švietimo ministro pareigas ėjo 1927–1934 m.). Be Valstybės teatro garbės ženkle, tarpukario Lietuvoje ne valstybinius garbės ženklus turėjo ir kitos organizacijos. Pavyzdžiui, Šaulių sąjunga, Lietuvos atsargos karininkų sąjunga, Lietuvos aeroklubas (LAK), įvairūs sporto klubai ir kt. Tačiau šių organizacijų garbės ženklai buvo beveik identiški arba labai panašūs į narių ženklus ar ženklelius. Taip Šaulių sąjungos garbės šauliai gaudavo auksinį ženklą, o rinktinių ir būrių garbės nariai – sidabrinį vardinį šaulio ženklą. Lietuvos atsargos karininkų sąjungos ir Lietuvos aeroklubo garbės ženklai skyrėsi tik tam tikromis paausotomis ženkle detalėmis. Sporto klubų garbės ženklai dažniausiai buvo dar įreminami vainiku. Valstybės teatro garbės ženklas (pagal jo sumanymą) buvo išskirtinis tuometėje Lietuvos Respublikoje.

Priedas. Apdovanotieji Valstybės teatro garbės ženkle

Data	Asmuo	Ženklo laipsnis
1937 02 16	Antanas Smetona (1874–1944), Lietuvos Respublikos Prezidentas	1
1937 02 25	Artūras Berzinšas (Arturs Bērziņš, 1882–1962), Latvijos nacionalinio dramos teatro direktorius, 1927–1937 m.	1
	Berta Rumniece (Rūmniece, 1865–1953), Latvijos nacionalinio dramos teatro aktorė	1
	Peteris Ašakas (Ašaks Pēteris, 1880–1942), aktorius, Latvijos Ūkininkų dramos teatro direktorius	2
	Alize Brechmane (1886–1981), Latvijos nacionalinio dramos teatro aktorė	2
	Janis Lejinšas (Jānis Lejiņš, 1899–1990), Latvijos nacionalinio dramos teatro artistas, režisierius	2
	Reinis Parnickis (Parņickis, 1891–1942), Latvijos nacionalinio dramos teatro aktorius	2
	Valdemaras Zonbergas (Sauleskalns, 1905–1973), Latvijos nacionalinio dramos teatro dramaturgas	(2)?
	Nenustatytas Latvijos atstovas	(2)?
1937 04	Juozas Vaičkus (1885–1935), Valstybės teatro režisierius	1
1937 05 11	Konstantinas Glinckis (1886–1938), Valstybės teatro režisierius ir aktorius	1
	Antanas Jasūdis (1878–1963), Lietuvos mėgėjų klotimo teatro organizatorius, aktorius	1
1938 02 16	Kipras Petrauskas (1885–1968), operos dainininkas	1
	Petras Vaičiūnas (1890–1959), rašytojas, dramaturgas, Valstybės teatro repertuaro komisijos narys, 1931–1932 ir 1935–1939 m.	1
	Aleksandras Vitkauskas (1887–1943), Valstybės teatro režisierius ir aktorius, 1919–1923 m.	1

33 L. N. 1931.

Data	Asmuo	Ženklo laipsnis
	Andrius Oleka-Žilinskas (1893–1948), Valstybės teatro režisierius ir aktorius, 1929–1935 m., Valstybės teatro direktorius, 1930–1933 m.	1
	Viktoras Žadeika (1892–1972), Valstybės teatro direktorius, 1935–1939 m.	1
	Zuzana Arlauskaitė-Mikšienė (1889–1973), Valstybės teatro aktorė	1
	Viktoras Dineika (1900–1968), Valstybės teatro aktorius ir režisierius, 1926–1949 m.	1
	Teofilė Dragūnaitė-Vaičiūnienė (1899–1995), Valstybės teatro aktorė, 1922–1940 m.	1
	Kazys Juršys (1897–1967), Valstybės teatro aktorius, 1926–1939 m.	1
	Henrikas Kačinskas (1903–1986), Valstybės teatro Klaipėdos skyriaus aktorius, 1936–1938 m.	1
	Petras Kubertavičius (1897–1964), Valstybės teatro aktorius	1
	Aleksandras Kupstas (1898–1964), Valstybės teatro aktorius, 1923–1947 m.	1
	Ona Kurmytė-Mazurkevičienė (1901–1952), Valstybės teatro aktorė ³⁴	1
	Juozas Laucius (1893–1985), Valstybės teatro aktorius, 1922–1931 ir 1936–1940 m.	1
	Stasys Pilka (1898–1976), Valstybės teatro aktorius	1
	Ona Rymaitė (1989–1950), Valstybės teatro aktorė, 1928–1950 m.	1
	Jadvyga Oškinaitė (1895–1964), Valstybės teatro aktorė, 1926–1952 m.	1
	Jurgis Petrauskas (1886–1977), Valstybės teatro aktorius, 1922–1941 m.	1
	Juozas Siparis (1894–1970), Valstybės teatro aktorius, 1926–1940 m.	1
	Antanas Sutkus (1892–1968), Valstybės teatro direktorius, 1926–1928 m.; Valstybės teatro Klaipėdos skyriaus režisierius, 1934–1944 m.	1
	Juozas Stanulis (1897–1991), Valstybės teatro Klaipėdos skyriaus direktorius, režisierius, aktorius, 1935–1939 m.	1
	Vincas Steponavičius (1898–1958), Valstybės teatro aktorius	1
	Antanina Vainiūnaitė-Kubertavičienė (1896–1973), Valstybės teatro aktorė	1
	Petronėlė Vosyliūtė-Dauguvietienė (1899–1986), Valstybės teatro aktorė	1
	Elena Žalinkavičaitė-Petrauskienė (1900–1986), Valstybės teatro aktorė, 1922–1941 m.	1
	Juozas Vizgirda (1903–1963), teatro, operos ir filharmonijos administratorius, 1922–1963 m.	1
	Borisas Dauguvietis (1885–1949), Valstybės teatro režisierius ir aktorius, 1923–1941 m.	1
	Mečys Chadaravičius (1902–1949), Valstybės teatro aktorius, 1930–1940 m.	2
	Emilija Grikevičiūtė-Pakalnienė (1898–1975), Valstybės teatro aktorė, 1929–1940 m.	2

34 Dėl V. Žadeikos ir V. Steponavičiaus konflikto 1938 m. spalio 19 d. paskelbė apie ženklo atsisakymą ir grąžinimą. Kurmytė 1938.

Data	Asmuo	Ženklo laipsnis
	Balys Lukošius (1908–1987), Valstybės teatro aktorius, dailininkas, 1934–1940 m.	2
	Antanas Mackevičius (1902–1992), Valstybės teatro aktorius, 1929–1941 m.	2
	Stasys Merčaitis, Valstybės teatro sufleris	2
	Stasys Petraitis (1905–1976), Valstybės teatro aktorius, 1929–1952 m.	2
	Potencija Pinkauskaitė (1897–1984), Valstybės teatro Klaipėdos skyriaus aktorė, 1935–1939 m.	2
	Vladas Sipavičius (1904–1992), Valstybės teatro Klaipėdos skyriaus aktorius ir režisierius, 1936–1939 m.	2
	Vincas Tamaliūnas (1894–1973), režisieriaus padėjėjas, 1926–1940 m.	2
	Ipolitas Tvirbutas (1899–1968), Valstybės teatro Klaipėdos skyriaus aktorius, 1935–1939 m.	2
1938 02 24	Antsas Lauteris (1894–1973), Estijos Teatro „Estonia“ aktorius	?
	Paulas Pinna (1884–1949), Estijos Teatro „Estonia“ aktorius	?
	Juhanas Tõnopa (1904–1944), Estijos Teatro „Estonia“ aktorius	?
	Eduardas Reiningas (1899–1987), žurnalo „Teatras“ redaktorius	?
1938 03 10	Borisas Dauguvietis (1885–1949), Valstybės teatro režisierius ir aktorius, 1923–1941 m.	1
1939 02 16	Juozas Tonkūnas (1894–1968), švietimo ministras, 1934–1939 m.	1
	Vladas Brazilevičius (1895–1972), pulkininkas, Karių teatro vadovas ir režisierius	1
	Mstislavas Dobužinskis (1875–1957), dailininkas, nuo 1931 m. Valstybės teatre dirbo dailininku-scenografu	1
	Vincas Dulaitis, lietuvių teatro Peterburge ir Kaune aktorius	1
	Liudas Gira (1884–1946), poetas, dramaturgas	1
	Vincas Krėvė-Mickevičius (1882–1954), prozininkas, dramaturgas	
	Antanas Krutulys (1887–1979), kultūros veikėjas, chorvedys, Vilniaus lietuvių teatro trupės vadovas ir režisierius	1
	Jurgis Savickis (1890–1952), diplomatas, rašytojas, Valstybės teatro direktorius, 1927–1929 m.	1
	Juozas Tallat-Kelpša (1889–1949), operos dirigentas, 1923 m. Valstybės teatro direktorius, 1920–1944 m. vyr. dirigentas	1
	Pijus Adomavičius (1888–1978) (rašoma – Adomaitis), chorvedys, kompozitorius, Valstybės teatro administratorius, 1924–1946 m.	2
	Elena Bindokaitė-Kernauskienė (1899–1990), Valstybės teatro Klaipėdos skyriaus artistė	2
	Stasys Čaikauskas (1912–1988), aktorius, nuo 1941 m. režisierius	2
	Antonina Firevičiūtė-Vizbarienė (1880–?), Valstybinio operos choro artistė, 1920–1940 m.	
	Richardas Krameris (1891–?), Valstybės teatro Klaipėdos skyriaus artistas, 1935–1939 m.	2
	N. Oznopkinas, Valstybės teatro monteris	2

Literatūra

1. Apdovanojo artistus garbės ženklais. *Vakarai*. 1938 vasario 19. 41: 10.
2. Apdovanojo artistus garbės ženklais. *XX amžius*. 1938 vasario 18. 39: 8.
3. Apdovanojo dramos garbės ženklų. *Lietuvos aidas*. 1939 vasario 22. 84: 5.
4. Apdovanoti Klaipėdos Teatro aktoriai. *Teatras*. 1938. 5: 20.
5. Apdovanoti teatro garbės ženklų. *Lietuvos aidas*. 1939 vasario 16. 76: 5.
6. Apdovanoti teatro garbės ženklų. *Trimitas*. 1939. 8: 185.
7. Astikas, A. *Lietuvos ordinai, medaliai ir ženkleliai 1918–1940*. Vilnius: Mintis, 1993.
8. *Auksinis scenos kryžius*. http://lt.wikipedia.org/wiki/Auksinis_scenos_kry%C5%BEius (žiūrėta 2014 01 13).
9. Atvyko latvių teatralai. *XX amžius*. 1937 vasario 25. 45: 1.
10. Biržuose viena gatvė bus pavadinta Dauguviečio vardu. *Lietuvos aidas*. 1938 kovo 12. 112: 16.
11. Brazulis, A. Ką parsivežė iš Rygos mūsų drama? *Literatūros naujienos*. 1936 balandžio 8. 7: 3.
12. Dramos garbės ženklų... *Lietuvos žinios*. 1938 vasario 18. 39: 8.
13. Garbės ženklai artistėms. *Naujoji vaidilutė*. 1938. 3: 187.
14. Garbės ženklų atėmimas neįžeidžia žmogaus. *Lietuvos žinios*. 1939 sausio 27. 22: 4.
15. Jubiliejinis Kostanto Glinskio spektaklis. *Lietuvos žinios*. 1937 gegužės 12. 105: 6.
16. Kavaliauskas, V. *Už nuopelnus Lietuvai. 1918–1940 metų Lietuvos Respublikos ordinai ir medaliai*. Vilnius: Vaga, 2001.
17. *Kauno valstybinis akademinis dramos teatras, 1920–1990*. Kaunas, 1990.
18. Kupstas, A. Ištrauka iš V. Dramos garbės ženklų tarybos protokolo Nr. 2. Š. M. spalio 11 d. *Lietuvos žinios*. 1938 spalio 12. 234: 7.
19. Kurmytė, O. Atviras laiškas valst. dramos garbės ženklų tarybai. *Laikas*. 1938 spalio 19. 158: 4.20. L. G. K. Glinskio pagerbimo iškilmės Valstybės teatre V. 11. *Lietuvos aidas*. 1937 gegužės 14. 213: 2.
21. L. N. Teatro „Garbės žvaigždė“ mūsiškiams. *7 meno dienos*. 1931 sausio 31. 64: 21.
22. Laiškai redakcijai. *XX amžius*. 1938 spalio 13. 233: 2.
23. Latvijas teātra mākslinieku viesošanās Kaunā. *Jaunākās Ziņas*. 25 februāri 1937. 45: 8.
24. Latvių Nacionalinio teatro ordinai mūsų teatro darbuotojams. *Lietuvos žinios*. 1931 sausio 23. 18: 5.
25. Leedu Draamateatri teenetemärgid Eesti teatritegelasile. *Teater*. 1938. 3: 104.
26. Lietuvos Valstybės ordinų, medalių ir kitų pasižymėjimo ženklų įstatymo pakeitimas. *Vyriausybės žinios*. 1937 rugsėjo 4. 585: 1.
27. *Lietuvos valstybinės heraldikos raida*. Parodos katalogas. Trakai: Trakų istorijos muziejus, 1998.
28. Māksla vieno brālū tautas. Lietuvas teātra darbinieki - Nacionālā teātra goda biedri. *Rīts*. 27.03.1936. 87: 4.29.
29. Mūsų teatro dovanos latviams. *Lietuvos aidas*. 1937 vasario 27. 93: 12.
30. Ramonienė, D. *Kauno meno mokyklos mokinių sąvadas*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2006.
31. Steponavičius, V. „Valstybės dramos teatro garbės ženklų tarybos sekretoriui“ kolegai ponui A. Kupstui. *Lietuvos žinios*. 1938 spalio 13. 235: 7.
32. Verkelenė, R. Retesni mažosios faleristikos eksponatai. *Mažieji Lietuvos istorijos paminklai Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Numizmatikos skyriaus rinkiniuose*. Kaunas, 1999: 119–123.
33. Valstybės Dramos Garbės Ženklų Tarybos iškilmingas posėdis. *Lietuvos aidas*. 1938 vasario 18. 75: 5.
34. Valstybės Prezidentui įteiktas Valstybės teatro dramos meno garbės ženklas. *Lietuvos aidas*. 1938 spalio 28. 489: 5.
35. Valstybės Prezidentui įteiktas Valstybės teatro dramos meno garbės ženklas. *Vakarai*. 1938 spalio 28. 251: 6.

Eduardas Remecas

The Lithuanian State Theatre Badge of Honour: history and awarded persons

Summary

The article is presenting the history of the inter-war Lithuanian State Theatre Badge of Honour. The badge was designed by Balys Lukošius, who was an actor and the Director of the Lithuanian State Theatre. The badge was firstly presented on the Lithuanian Independence Day, 16 February 1937. The first person awarded the honorary badge of the Lithuanian State Theatre was the President of Lithuania Antanas Smetona. The first theatre artists awarded this badge were from Latvia, they were decorated on 25 February 1937. There were two kinds of the Badge of Honour – Class I (gold) and Class II (silver). In the period of 16 February 1937 to 16 February 1939, 68 individuals were awarded this badge: 56 from Lithuania, 8 from Latvia, 4 from Estonia. The ceremony of decoration with the State Theatre Badge of Honour planned for 16 February 1940 did not take place – possibly because Viktoras Žadeika, who was the Director and Chairman of the Board of the Lithuanian State Theatre, resigned from his position on 1 May 1939.

KEY WORDS: Lithuanian State Theatre, Latvian National Theatre, Badge of Honour, award, actor